

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

T/13675. számú

törvényjavaslat

az igazságügyi szakértő nemperes eljárásban történő kirendeléséről és ezzel összefüggésben a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról

**Előadó: dr. Petrétei József
igazságügy-miniszter**

Budapest, 2004. december

2005. évi ... törvény

az igazságügyi szakértő nemperes eljárásban történő kirendeléséről és ezzel összefüggésben a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról

1. §

(1) Ha a kérelmező számára jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, a bíróságtól igazságügyi szakértő (a továbbiakban: szakértő) kirendelése kérhető.

(2) Az (1) bekezdés szerinti kérelem nem nyújtható be, ha abban a kérdésben, amelyre a szakértői véleményt a kérelmező be kívánja szerezni a kérelmező által vagy ellen indított más bírósági eljárás, vagy a kérelmező ellen indított büntetőeljárás van folyamatban. Az e rendelkezés ellenére benyújtott kérelem alapján készült szakvélemény bírósági eljárásban nem használható fel.

(3) A kérelem annál a helyi bíróságnál terjeszthető elő, amelynek illetékességi területén a kérelmező lakik, vagy amelynek területén a szakértői vizsgálat tárgyát képező ingatlan fekszik vagy a dolog található.

(4) A bírósági titkár és a bírósági ügyintéző az e törvényben meghatározott eljárás lefolytatására önállóan, önálló aláírási joggal jogosult, azzal, hogy a bírósági ügyintéző a 3. § (2) bekezdése szerinti végzést csak a bíró előzetes hozzájárulásával hozhatja meg.

(5) A szakértő kirendelésére irányuló eljárás nemperes eljárás, amelyben bizonyításnak, felfüggesztésnek és szünetelésnek nincs helye.

(6) Azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket ez a törvény nem szabályoz, a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) szabályai - a polgári nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel - megfelelően irányadók.

2. §

(1) A bíróság a szakértői névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértőt, szakvélemény adására feljogosított gazdasági társaságot, szakértői intézményt, vagy külön jogszabályban meghatározott állami szervet, intézményt, szervezetet rendelhet ki szakértőként. Más szakértő csak ezek hiányában, kivételesen alkalmazható.

(2) Rendszerint egy szakértőt kell alkalmazni, több szakértőt csak különböző szakkérdések felmerülése esetében lehet kirendelni.

(3) A kirendelésre kerülő szakértő személyéről – a kérelmező meghallgatása nélkül - a bíróság dönt.

3. §

(1) A szakértő kirendelése iránti kérelemben meg kell jelölni az eljáró bíróságot, a kérelmező nevét, lakóhelyét (székhelyét), a szakértői vizsgálat tárgyát és annak helyét, a rövid

tényállást, a kérelem előterjesztésének indokait, valamint azokat a kérdéseket, amelyekre a szakértőnek véleményt kell nyilvánítania.

(2) A bíróság a kérelmet - a hiányok pótlására való felhívás kibocsátása nélkül - annak érkezésétől számított 8 napon belül indokolt végzéssel elutasítja, ha a kérelem hiányos, vagy ha az előadott tényállás, illetve a megválaszolandó kérdések alapján megállapítható, hogy a szakértő kirendelésének az 1. § (1) bekezdésében meghatározott feltételei nyilvánvalóan nem állnak fenn.

(3) Ha a kérelem megfelel az (1) bekezdésben és az 1. § (1) bekezdésében foglaltaknak, a bíróság – a kérelem érkezésétől számított 8 napon belül – felszólítja a kérelmezőt, hogy a költségek fedezésére előreláthatóan szükséges - a bíróság által meghatározott - összeget a bíróságnál előzetesen helyezze letétbe. Ha a kérelmező az összeget letétbe helyezi, a bíróság a szakértőt – a letétbe helyezéstől számított 15 napon belül – kirendeli. Ha a kérelmező a letétbe helyezést elmulasztja, a bíróság – a hiányok pótlására való felhívás kibocsátása nélkül – a kérelmet indokolt végzéssel elutasítja.

(4) A szakvéleményhez szükséges vizsgálat tūrésére senki nem kötelezhető.

(5) A bíróságnak a kérelmet elutasító végzése ellen a kérelmező fellebbezhet. A kérelemnek helyt adó végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

4. §

(1) A szakértő a szakvéleményt 30 napon belül köteles előterjeszteni. A bíróság a szakértő - határidő lejárta előtt előterjesztett - kérelmére a határidőt egy alkalommal, legfeljebb 30 nappal meghosszabbíthatja.

(2) A szakértő kirendelésének költségeit a kérelmező viseli, ideértve azt az esetet is, ha – tekintettel a 3. § (4) bekezdésére – a szakértő a szakvélemény elkészítéséhez szükséges vizsgálatot nem tudta lefolytatni.

(3) A kirendelt szakértőre a Pp. 185. §-ának (2)-(4) bekezdéseit megfelelően alkalmazni kell.

5. §

(1) A bíróság a szakértő díját - a szakértő által benyújtott díjjegyzék alapul vételével - a szakvélemény beérkezését követően, legkésőbb 15 napon belül végzéssel megállapítja.

(2) Ha a kérelmező által letett összeg a szakértő költségeit nem fedezi, a bíróság az (1) bekezdés szerinti végzésben kötelezi a kérelmezőt a díj viselésére és a még szükséges összeg letétbe helyezésére. A szakvéleményt a bíróság a kérelmezőnek csak a szakértő költségeinek fedezésére szükséges teljes összeg letétbe helyezését követően küldi meg. A végzés ellen a kérelmező és a szakértő fellebbezéssel élhet. A fellebbezésnek csak a kifogásolt összeg erejéig van halasztó hatálya.

*A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosítása***6. §**

A Pp. 96. §-a (3) bekezdésének első mondata helyébe a következő szöveg lép:

„(3) Idézésnek sürgős esetben rövid úton – távbeszélőn, tárgyaláson szóban, illetőleg elektronikus levél vagy külön kézbesítő útján – is helye van.”

7. §

A Pp. 104. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Ha a meghosszabbítást a fél vagy a szakértő kéri, kérelmét a határidő lejárta előtt kell előterjesztenie; a kérelem tárgyában a bíróság az ellenfél, illetve a felek meghallgatása nélkül határozhat.”

8. §

(1) A Pp. 111. §-a a következő (6) bekezdéssel egészül ki:

„(6) Ha a (2) és (3) bekezdés esetében az eljárás félbeszakadása vagy annak túlságosan hosszú tartama a kirendelt szakértő méltányos érdekeit sértené, a bíróság a fél részére -a szakértő kérelmére - a 49. § (2) bekezdésének megfelelő alkalmazásával ügygondnokot (74. §) rendel ki; az ügygondnok kirendelésével az eljárás félbeszakadása - a szakértői díj megállapítása és a letéttel fedezett díj kiutalása vonatkozásában - megszűnik.”

(2) A Pp. 112. §-a a következő új (3) bekezdéssel egészül ki, és az eredeti (3) bekezdés számozása (4) bekezdésre változik:

„(3) A jogerős végzéssel megállapított tanúdíj, szakértői díj letéttel fedezett részének kiutalásáról a bíróság a félbeszakadás tartama alatt is intézkedik.”

9. §

(1) A Pp. 177. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A bíróság a szakértői névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértőt, szakvélemény adására feljogosított gazdasági társaságot, szakértői intézményt, vagy külön jogszabályban meghatározott állami szervet, intézményt, szervezetet rendelhet ki szakértőként. Más szakértő csak ezek hiányában, kivételesen alkalmazható.”

(2) A Pp. 177. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) Ha a felek a szakértő személyében nem állapodnak meg, arról a bíróság dönt. Az utóbbi esetben a feleket a szakértő kirendelése tárgyában - szükség esetén - meg kell hallgatni.”

(3) A Pp. 177. §-ának (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) Ha a perbíróság a szakértő meghallgatása iránt megkeresés útján intézkedik, és a felek a szakértő személyében nem állapodnak meg, a szakértő kirendelését is a megkeresett bíróságra bízhatja.”

(4) A Pp. 177. §-ának (6) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(6) A bíróság a fél kérelmére – ha a bizonyítás szempontjából szükségesnek látszik – a kirendelt szakértő helyett más szakértőt rendelhet ki. A kirendelésre a (3) bekezdés rendelkezését megfelelően alkalmazni kell. Ha a bíróság a szakértőt a felek egyetértő javaslatára rendelte ki, más szakértő kirendelésének a szakvélemény előterjesztése előtt csak akkor van helye, ha a szakértő a véleményadással késlekedik, kizárás okából (178. §) vagy valamely más fontos okból nem járhat el.”

10. §

(1) A Pp. 178.§-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) Az, akire a 13. § (1) bekezdésének *a*), *b*), *c*) vagy *e*) pontjában meghatározott kizáró ok áll fenn, szakértőként sem járhat el, úgyszintén az sem, aki az ügyben mint bíró vett részt, illetve aki olyan gazdasági társaságnak tagja, alkalmazottja, amely az ügyben szakértőként már korábban eljárta.”

(2) A Pp. 178. §-a a következő (2) bekezdéssel egészül ki, és ezzel egyidejűleg az eredeti (2)-(3) bekezdések számozása (3)-(4) bekezdésre változik:

„(2) Az ügyben szakértőként nem járhat el az a gazdasági társaság, amelynek tagjával vagy vezető tisztségviselőjével szemben a 13. § (1) bekezdésének *a*), *b*) vagy *c*) pontjában, illetve vezető tisztségviselőjével szemben a 13. § (1) bekezdés *e*) pontjában meghatározott kizáró ok áll fenn. Az ügyben nem járhat el az a szakértői intézmény sem, amelynek vezetőjével szemben 13. § (1) bekezdésének *a*), *b*), *c*) vagy *e*) pontjában meghatározott kizáró ok áll fenn.”

11. §

(1) A Pp. 180. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A bíróság a szakértőt a vélemény írásbeli előterjesztésére megidézése nélkül kirendelésekor utasíthatja. Ha a bíróság szükségesnek tartja, a szakértőt megidézheti. A megidézett szakértő meghallgatása előtt meg kell állapítani személyazonosságát, továbbá azt, hogy a felekkel milyen viszonyban van, és hogy nem áll-e fenn reá kizáró ok; a szakértőt figyelmeztetni kell a hamis véleményadás következményeire is.”

(2) A Pp. 180. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A bíróság az írásbeli kirendelésben, illetve a tárgyaláson ismerteti a szakértő előtt azokat a kérdéseket, amelyekre véleményt kell nyilvánítania.”

(3) A Pp. 180. §-a a következő (4) bekezdéssel egészül ki:

„(4) Gazdasági társaság vagy szakértői intézmény kirendelése esetén, a társaság, illetve az intézmény a kirendelő végzés kézhezvételétől számított 8 napon belül köteles a bíróságnak és a feleknek bejelenteni, hogy az ügyben a társaság melyik tagja vagy alkalmazottja, illetve az intézmény melyik alkalmazottja jár el.”

12. §

A Pp. 183. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„183. § (1) A bíróság az igazságügy-miniszter rendeletében meghatározott körbe tartozó szakkérdésekre - szakértőként történő véleménynyilvánítás végett - a rendeletben meghatározott szakértői testületet kereshet meg. A testület - külön törvényben meghatározott - bizottságban jár el.

(2) A bíróság szakértői testületet akkor rendelhet ki, ha a perben felmerülő szakkérdés a 182. § alapján, két egymástól független szakvélemény előterjesztése után, a kirendelt szakértők személyes meghallgatása során sem tisztázható.

(3) Az (1) bekezdés szerinti bizottság tagjára a szakértőre vonatkozó rendelkezéseket - ideértve a kizárás és a tárgyalásra való idézés szabályait - kell megfelelően alkalmazni, azzal, hogy a tárgyalásra a szakvélemény előterjesztésekor a bizottság által megjelölt bizottsági tag vagy a bizottság képviselője idézhető.”

13. §

A Pp. a következő 183/A. §-sal egészül ki:

„183/A. § (1) Ha a fél a perben bizonyítékként az igazságügyi szakértő nemperes eljárásban történő kirendeléséről szóló törvény alapján eljáró szakértő véleményére hivatkozik, köteles azt a keresetlevélben jelezni és a szakvéleményt a keresetlevélhez csatolni.

(2) A perben felmerülő szakkérdésben az (1) bekezdés szerinti törvény alapján eljáró szakértő – azonos szakkérdésben adott – szakvéleménye ugyanolyan bizonyítási eszköznek minősül, mintha a szakvéleményt a perben kirendelt szakértő terjesztette volna elő.

(3) A bíróság a szakértőt megidézheti, meghallgatására a 180. § (1) bekezdése és a 182. § megfelelően irányadó. A fél - ha a bizonyítás szempontjából szükségesnek látszik - a perben más szakértő kirendelését is indítványozhatja.

(4) A szakértőnek a perben felmerülő költségei viselésére a 187. § megfelelően irányadó.”

14. §

(1) A Pp. 185. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Az eljáró bíróság annak a szakértőnek a munkadíját, aki a véleménynyilvánítással alapos ok nélkül késlekedik és a véleménynyilvánításra nyitva álló határidő alatt a határidő meghosszabbítását nem kéri (104. §), illetve a meghosszabbított határidő alatt sem nyilvánít véleményt, a határidő lejártát követő naptól kezdve naponta egy százalékkal csökkenti.”

(2) A Pp. 185. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) Ha a tanú vagy a szakértő az elmaradását (eltávozását), illetve a szakértő a késedelmét az (1) és (2) bekezdésben említett intézkedések alkalmazása után alapos okkal kimenti, a vele szemben tett intézkedéseket hatályon kívül kell helyezni. A bíróság az (1) bekezdés szerinti intézkedést akkor is hatályon kívül helyezheti, ha a megtagadást követően a tanú vallomást tesz, illetve a szakértő a feladatát teljesíti.”

(3) A Pp. 185. §-a a következő (4) bekezdéssel egészül ki, és ezzel egyidejűleg a jelenlegi (4) bekezdés számozása (5) bekezdésre változik:

„(4) Az (1) és (2) bekezdés alapján hozott határozat ellen, továbbá az olyan határozat ellen, amely az (1) és (2) bekezdés alapján hozott határozat hatályon kívül helyezése iránt előterjesztett kérelmet elutasítja, a tanú, illetve a szakértő fellebbezéssel élhet.”

15. §

(1) A Pp. 187. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A bíróság a szakértő díját - a szakértő által benyújtott díjjegyzék alapul vételével - a szakvélemény beérkezését, illetve a szakértő meghallgatása esetében a meghallgatását követően, de legkésőbb harminc napon belül végzéssel megállapítja. A szakértő díját a perbíróság állapítja meg akkor is, ha a szakértőt a megkeresett bíróság rendelte ki. A bíróság határozata ellen a szakértő és a felek külön fellebbezéssel élhetnek. A fellebbezésnek csak a kifogásolt összeg erejéig van halasztó hatálya.”

(2) A Pp. 187. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A bíróság a jogerősen megállapított összeg letéttel fedezett részét - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a szakértő által benyújtott számla alapján 30 napon belül kiutalja. Az összeg előlegezésére a 186. § (2) bekezdését kell megfelelően alkalmazni.”

16. §

(1) E törvény 2006. január 1-jén lép hatályba.

(2) E törvény hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti

a) a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 182. §-ának (4) bekezdése, a 185. §-a (1) bekezdésének *c)* pontja, a 187. §-ának (1) bekezdése, valamint a 395. §-a (3) bekezdésének az „és a statisztikai adatszolgáltatás” szövegrésze;

b) a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényben és az ehhez kapcsolódó jogszabályokban a felülvizsgálati eljárás megteremtéséről szóló 1992. évi LXVIII. törvény 11. §-a;

c) az Országos Ítéltábla székhelyének és illetékességi területének megállapításáról, valamint az igazságszolgáltatás működését érintő egyes törvények módosításáról szóló 1999. évi CX. törvény 17. §-a és 30. §-ának (2) bekezdése;

d) a Polgári perrendtartás módosításáról szóló 1976. évi 26. törvényerejű rendelet 27-28. §-a.

Indokolás az igazságügyi szakértők nemperes eljárásban történő kirendeléséről és ezzel összefüggésben a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról szóló törvényjavaslatához

Általános indokolás

A társadalmi, technikai változások folytán minden eddiginél jobban felértékelődött a szakértők szerepe az igazságszolgáltatásban. Egyre több az olyan büntető- vagy polgári eljárás, amelyben szakértőt kell igénybe venni, mivel a bíróság az ügy eldöntése szempontjából releváns tényeket kellő szakértelem hiányában nem tudja értékelni. Az igazságügyi szakértők feladatukat a jelenlegi szervezeti keretek között, a meglévő díjazás mellett ma már nem tudják teljes mértékben ellátni, a szakértői tevékenység nem tudja betölteni az igazságszolgáltatásban nélkülözhetetlen szerepét.

Az igazságszolgáltatási reform eddigi lépései nagyon kis területen és áttételesen érintették az igazságügyi szakértők működését, holott a bírósági eljárások ésszerű időn belül történő befejezése és hatékonysága megkívánja, hogy az igazságszolgáltatásban felkészült és megfelelően díjazott szakértők működjenek. Olyan szakértők, akik képesek határidőn belül színvonalas szakvélemény készítésére úgy, hogy ezzel érdemben segítik a jogviták eldöntését. Az igazságügyi szakértők jelenlegi helyzetének feltérképezését és értékelését, valamint a tevékenységükre vonatkozó jogi szabályozás felülvizsgálatát követően a terület olyan törvényi szintű rendezésére volt szükség, amely megszünteti a szabályozás széttagoltságát és ellentmondásait, valamint hosszabb távon vonzóvá teszi a pályát a legképzettebb szakemberek számára is.

Az igazságszolgáltatási reform teljessé tétele érdekében az igazságügyi szakértőkre vonatkozó előírások átfogó újragondolása történt meg, amelynek eredményeként két törvényjavaslat született: az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló törvényjavaslat, valamint az igazságügyi szakértő nemperes eljárásban történő kirendeléséről és a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról szóló törvényjavaslat.

A polgári perekben elrendelt bizonyítási eljárás során igazságügyi szakértő az lehet, akit a bíróság – meghatározott feltételek fennállása esetén – a szakvélemény elkészítésére kirendel. A peres felek ugyan nincsenek elzárva annak lehetőségétől, hogy akár a per megindítása előtt, akár a per során szakértőt keressenek meg, az így, nem bírósági kirendelés alapján készített szakvélemény esetében azonban a bíróság szabadon mérlegelheti azt, hogy a szakvéleményt bizonyítékként figyelembe veszi-e. A felek által felkért szakértő véleménye az eljárásban - ha szakértőként nem kerül kirendelésre - így is csak mint tanúvallomás vagy a fél álláspontja vehető figyelembe. A gyakorlati

tapasztalatok alapján azonban egy olyan szabályozás, amely lehetővé teszi azt, hogy a fél által felkért szakértő a bíróság jóváhagyása mellett vegyen részt az eljárásban, azért nem jelentene megoldást, mert az ellenérdekű fél elfogultságra hivatkozva azonnal újabb szakértő kirendelését indítványozná.

A polgári eljárásjogi rendszerben a bírósági kirendelésen kívüli – a felek által akár a per folyamán, akár azt megelőzően beszerzett és becsatolt – igazságügyi szakértői vélemény - kirendelés hiányában - nem éri el az igazságügyi szakértői vélemény bizonyító erejét. A polgári perrendtartás - az előzetes bizonyítás elrendelését kivéve - csak a perben történő szakértői kirendelést teszi lehetővé. Előzetes bizonyításra azonban csak akkor kerülhet sor, ha azt a bíróság a bizonyítás foganatosításában érdekelt félnek, a Pp. 207. §-ára alapított és kellően valószínűsített kérelmére megengedi.

Az igazságügyi szakértő nemperes eljárásban történő kirendeléséről és a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról szóló törvényjavaslat a fent írt lehetőségeket bővíti ki egy új, koncepcionálisan más eljárással. Ez a sajátos nemperes eljárás lehetővé teszi, hogy a kérelmező egy adott szakkérdésre szakértő kirendelését kérje a bíróságtól. Ennek megfelelően az igény felmerülésekor, valamely szakkérdés megítélése érdekében mód nyílik arra, hogy bárki (természetes személy vagy szervezet) kérje a bíróságtól igazságügyi szakértő kirendelését. A kérelemnek, illetve a kirendelésnek tehát – az előzetes, illetve perbeli bizonyítástól eltérően - nem kellene jogvitához kötődnie, illetve nem feltételezi a perindítást, de természetesen nem is zárna ki azt.

Számos esetben előfordulhat azonban, hogy valamely különleges szakértelmet igénylő kérdés megítélésének szükségessége nem jogvita kapcsán merül fel, vagy a felek vitájukat nem kívánják peres útra terelni. A hatályos jogszabályok azonban nem teszik lehetővé, hogy ebben az esetben az érintett(ek) egy pártatlan, bíróság által kirendelt szakértő által készített szakvélemény birtokában döntsenek a felmerülő probléma rendezéséről, esetleg közvetítői eljárás vagy per megindításáról, illetve, hogy az így elkészült szakvélemény egy későbbi eljárásban is érdemben felhasználható legyen. A Javaslat ezt a lehetőséget teremti meg.

Az új eljárás szabályait a Javaslat tartalmazza, tekintettel arra, hogy ez a nemperes eljárás dogmatikailag sem az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló törvény keretei közé, sem a polgári perrendtartás szabályaihoz nem illeszthető. Nyilvánvaló, hogy az eljárás megindításának csak addig lehet helye, amíg tárgyában per nincs folyamatban, hiszen ettől kezdve már a Pp. bizonyítási szabályai az irányadók. Ezt a Javaslat – az egyértelműség kedvéért - ki is mondja.

E sajátos, új nemperes eljárásban történő szakértői kirendelést követően a határidőben elkészült igazságügyi szakértői vélemény birtokában a kérelmező egy olyan megalapozottabb döntési helyzetbe kerülhet, amelyben szabadon mérlegelheti, hogy megindítja-e a polgári peres eljárást, kérve a bíróság döntését a jogvitában. Az így megindított perben a már rendelkezésre álló szakvélemény a bizonyítási eljárás során ténylegesen szakvéleménynek minősül, hiszen bírósági kirendelésre készült. A perben azonban a másik fél kezdeményezheti a szakvélemény hibáinak kiküszöbölését vagy más szakértő kijelölését, de ha erre nincs is indítvány, a bírónak kell eldönteni azt, hogy a döntéshozatal során fel tudja-e használni a szakvéleményt. Az erre vonatkozó szabályokat a Javaslat a Pp. új 183/A. §-ba építi be.

A Javaslat nemcsak az igazságügyi szakértők peren kívüli igénybevételére vonatkozó szabályokat állapítja meg, hanem egyben módosítja a polgári perrendtartás rendelkezéseit is a szakértőkre vonatkozó új szabályok figyelembe vételével.

Részletes indokolás

Az 1-3. §-hoz

A Javaslat szerint igazságügyi szakértő kirendelése amiatt kérhető a bíróságtól, mert a kérelmező számára jelentős tény vagy körülmény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges.

A párhuzamos eljárások kizárása érdekében a Javaslat kimondja, hogy a nemperes eljárás megindításának nincs helye, ha abban a kérdésben, amelyre a szakértői véleményt a kérelmező be kívánja szerezni, a kérelmező által vagy ellen indított más bírósági eljárás, vagy a kérelmező ellen indított büntetőeljárás van folyamatban. Az e rendelkezés ellenére benyújtott kérelem alapján készült szakvélemény bírósági eljárásban nem használható fel.

A kérelem alapján a bíróság – kijelölt ügyintézője (bírósági titkár vagy bírósági ügyintéző) útján - végzéssel dönt a szakértő kirendeléséről.

A szakértő kijelölésére irányuló eljárás nemperes eljárás. Azokban a kérdésekben, amelyekre a Javaslat eltérő szabályokat nem tartalmaz, illetve az eljárás nemperes jellegéből más nem következik, a polgári perrendtartás vonatkozó szabályait kell megfelelően alkalmazni.

A bírósági kirendelés egyaránt vonatkozhat az igazságügyi szakértői névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértőkre, illetve az igazságügyi szakértői intézetekre, állami szervekre, szervezetekre és gazdasági társaságokra is. A kirendelést a szakértő ebben az eljárásban is csak az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló törvényben meghatározott okok alapján utasíthatja vissza.

A kérelemben meg kell jelölni az eljáró bíróságot, a kérelmező nevét, lakóhelyét (székhelyét), a szakértői vizsgálat tárgyát és annak helyét, a rövid tényállást, a kérelem előterjesztésének indokait, valamint azokat a kérdéseket, amelyekre a szakértőnek véleményt kell nyilvánítania.

A döntés meghozatalánál a mérlegelés joga csak szűk körben illeti meg a bíróságot. Érdemi elutasítási ok, ha a szakértő kirendelése iránti kérelem alapján megállapítható, hogy az nem felel meg a törvény 1. §-ának (1) bekezdésében foglalt feltételeknek, tehát a leírt tényállás alapján nem állapítható meg olyan különleges szakértelmet igénylő kérdés, amely szakértő kirendelését indokolná. E szabály tehát csak abban a körben engedi meg a kérelem elutasítását, ha az nyilvánvalóan alaptalan, célja a szélsőséges esetek kiszűrése. Tekintettel azonban arra, hogy érdemi döntésről van szó, a bírósági ügyintéző ilyen esetben elutasító döntést csak a bíró előzetes hozzájárulásával hozhat.

Ezen túlmenően a mérlegelés joga csak abban a körben illetné meg a bíróságot, hogy a kirendeléssel járó költségek megfizetése biztosított-e a kirendelést kérő részéről. Egyebekben a kérelem lényegileg csak a formai feltételek vonatkozásában vizsgálható, a kérelemben foglaltak indokoltsága, vagy indokolatlansága nem képezi mérlegelés tárgyát. Hangsúlyozni kell, hogy az új jogintézmény nem a szakértői költségek megelőlegezését, hanem megfizetését igényli. Tekintettel azonban az eljárás speciális jellegére, a költségmentesség engedélyezéséről szóló 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 4. §-a ki fogja zárni ezen eljárásban a költségmentesség engedélyezésének lehetőségét. Az eljárás központi eleme annak gyors lefolytatása, így a hiánypótlási felhívás kibocsátását a Javaslat kizárja.

A szakértő pártatlanságának garanciája, hogy személyéről a bíróság dönt, a kérelmező meghallgatása, illetve az általa tett javaslat figyelembe vétele nélkül. Az eljárási rend körében nem szükséges az ellenérdekű fél beleegyezése a szakértő kirendeléséhez. Mivel a kérelem egyoldalú, az elrendelt vizsgálat túrására senki nem kötelezhető. Ugyanennél az oknál fogva, ellenérdekű fél hiányában zárja ki a Javaslat a kérelemnek helyt adó határozat elleni fellebbezést. A Javaslat alapján nincs akadálya annak, hogy az ellenérdekű felek együttesen terjesszenek elő kérelmet a szakértő kirendelése iránt.

A kérelmet elutasító végzés ellen a Javaslat fellebbezési jogot biztosít a kérelmező számára.

A 4-5. §-hoz

Az eljárás gyors lefolytatása érdekében szükséges határidő megjelölése a vélemény elkészültéhez. Ez a Javaslat szerint 30 nap, amelyet a szakértő kérelmére a bíróság egy alkalommal meghosszabbíthat. Ezekről a kérdésekről a bíróság határozatban, végzéssel dönt.

A szakértő kirendelésével járó költségek megfizetése minden esetben a kérelmező kötelezettsége, amelynek fedezetéül elsősorban a kirendelés iránti kérelem beérkezésétől számított 8 napon belül a bíróság felszólítására letétbe helyezett összeg szolgál. Amennyiben a kérelmező által előlegezett összeg a szakértő díját nem fedezi, a bíróság a szakértői díjat megállapító végzésében kötelezi a kérelmezőt a még hiányzó összeg letétbe helyezésére. Amíg a kérelmező e kötelezettségének nem tesz eleget, a bíróság a szakvéleményt nem küldi meg a részére. A végzés ellen mind a kérelmező, mind a szakértő fellebbezhet, azonban a fellebbezésnek csak a kifogásolt összeg erejéig van halasztó hatálya.

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosítása

A 6-7. §-hoz

A Javaslat nemcsak az igazságügyi szakértők peren kívüli igénybevételére vonatkozó szabályokat állapítja meg, hanem egyben módosítja a polgári perrendtartás rendelkezéseit is. A Javaslat azzal egészíti ki a rövid úton való idézés szabályait (Pp. 96.§ (3) bek.), hogy annak telefonon, tárgyaláson szóban, küldönc útján történő és elektronikus levél útján is helye van. Kiemelendő, hogy ez a rendelkezés nem kapcsolódik az elektronikus iratra vonatkozó szabályozáshoz, az idézés ilyen módját az iratokon fel kell tüntetni.

A Javaslat úgy egészíti ki a Pp. 104.§ (2) bekezdését, hogy a fél mellett a szakértő számára is lehetővé teszi a megállapított határidő egyszeri meghosszabbításának kérelmezését, azonban ezt a szakértőnek a határidő lejárta előtt kell kérnie. Ha a szakértő ezt nem, vagy késedelmesen teszi meg, a bíróság a Pp. új 185.§ (2) bekezdésében meghatározott jogkövetkezményt köteles alkalmazni, azaz a szakértő díját a késedelem minden napja után 1 százalékkal csökkenti.

A 8. §-hoz

A szakértők kirendelésével és a szakvélemény elkészítésével kapcsolatban gyakori problémaként jelentkezik a szakértői díjak kifizetésének kérdése, amely az eljárás félbeszakadása miatt hónapokig, évekig elhúzódhat. Ezen probléma megoldása érdekében a Pp. előírja az eljáró bíróság számára, hogy a tanúdíjat, szakértői díjat megállapító jogerős végzés alapján, a díj letétbe helyezett összegét a bíróság az eljárás félbeszakadásának tartama alatt is köteles kifizetni. (Pp. 112.§ (3) bek.)

Úgyszintén a félbeszakadással kapcsolatos érdeksérelmek orvoslását szolgálja az a rendelkezés, amely a Pp. 111. §-át egészíti ki egy új (6) bekezdéssel, amely lehetővé teszi ügygondnok kirendelését, és az eljárás folytatását a kirendelt szakértő méltányos érdekeinek sérelme esetén is. Ebben az esetben az ügygondnok kirendelése csak a szakértői díj megállapítása és a letéttel fedezett díj kiutalása vonatkozásában szünteti meg az eljárás félbeszakadását.

A 9-11. §-hoz

A Javaslat elsősorban a felek megállapodására bízta a kirendelésre kerülő szakértő személyének meghatározását. Ilyen megállapodás hiányában a szakértő személyéről a bíróság dönt (Pp. 177.§).

A szakértőkre vonatkozó szabályokkal összhangban, a polgári eljárás szabályai is lehetővé teszik, hogy a bíróság az önálló szakértők és szakértői intézmények mellett, igazságügyi szakértői tevékenységet végző gazdasági társaságot, szervezetet vagy intézményt és állami szervet is kirendeljen. (Pp. 177. §) Ennek megfelelően módosulnak a szakértő kizárására vonatkozó szabályok, amelyek pl. biztosítják, hogy önálló szakértőként ne járhasson el azon gazdasági társaság tagja vagy alkalmazottja, aki az ügyben korábban már eljárta. Ugyanez vonatkozik arra a gazdasági társaságra és szakértői intézményre is, amelynek tagját vagy alkalmazottját, illetve alkalmazottját önálló szakértőként már korábban kirendelték az ügyben (Pp. 178. §).

A Javaslat az eljáró bíróságra bízta azt, hogy a szakértőt kirendelésekor a véleményének írásbeli előterjesztésére utasítja, vagy ha azt szükségesnek tartja, megidézi-e. A bíróság vagy az írásbeli kirendelésben vagy a tárgyaláson ismerteti a megválaszolásra váró szakkérdéseket.

Az eljárás elhúzódásának megakadályozása érdekében gazdasági társaság, vagy szakértői intézmény (állami szerv, szervezet) kirendelése esetén, a társaság, illetve az intézmény a kirendelő végzés kézhezvételétől számított 8

napon belül köteles a bíróságnak és a feleknek bejelenteni, hogy az ügyben a társaság melyik tagja vagy alkalmazottja, illetve az intézmény melyik alkalmazottja jár el. [Pp. 180. § (4) bek.]

A 12- 13. §-hoz

A szakértői tevékenységről szóló Javaslatlal összhangban, a Pp. tartalmazza a szakértői testületek által adott szakvéleményre vonatkozó új, a Pp. alapelveivel összhangban álló eljárási szabályokat. (Pp. 183. §)

Szakértői testület, pontosabban annak bizottsága kirendelésére csak akkor kerülhet sor, ha a perben már két, egymástól független szakértői vélemény született, és a köztük lévő ellentmondás a kirendelt szakértők személyes meghallgatása alapján sem volt feloldható. A szakértői bizottság tagjaira a törvény szakértőkre vonatkozó szabályait megfelelően alkalmazni kell, így vonatkoznak rájuk a szakértők kizárására, és az indoklási kötelezettségre vonatkozó rendelkezések is.

Az idézésre, személyes megjelenésre való kötelezésre vonatkozó szabályok azzal az eltéréssel alkalmazandók, hogy a teljes bizottság nem, csak annak egy – általuk, a szakvélemény előterjesztésekor megjelölt – tagja idézhető.

A Javaslat ezen szakasza a nemperes eljárásban kirendelt igazságügyi szakértő által adott szakvéleménynek az esetleg a szakvélemény kézhezvételét követően megindított perben történő felhasználhatóságát szabályozza. Az így megindított perben a már rendelkezésre álló szakvélemény a bizonyítási eljárás során ténylegesen szakvéleménynek minősül, hiszen bírósági kirendelésre készült. Amennyiben a fél keresetlevelében ilyen szakvéleményre hivatkozik, köteles azt jelezni, és csatolni is a keresetlevélhez. A perben azonban a másik fél kezdeményezheti a szakvélemény hibáinak kiküszöbölését vagy más szakértő kijelölését, de ha erre nincs is indítvány, a bírónak kell eldönteni azt, hogy a döntéshozatal során fel tudja-e használni a szakvéleményt.

A 14-15. §-hoz

Az eljárás ésszerű időn belül történő befejezése érdekében a Javaslat objektív szankciót állapít meg a szakvélemény késedelmes előterjesztése esetére. Az eljáró bíróság annak a szakértőnek a munkadíját, aki a véleménynyilvánítással alapos ok nélkül késlekedik és a véleménynyilvánításra nyitva álló határidő alatt a határidő meghosszabbítását nem kéri (Pp. 104. §), illetve a meghosszabbított határidő alatt sem nyilvánít véleményt, a határidő lejártát követő naptól kezdve napi egy százalékkal csökkenti.

A polgári eljárás csak abban az esetben fejezhető be ésszerű időn belül, ha résztvevői időben gyakorolják perbeli jogaikat, és tesznek eleget perbeli kötelezettségeiknek. A Pp., illetve módosításai már korábban is számos hátrányos következményt fűztek a fél rosszhiszemű magatartásához, azonban a perben részt vevő más személyek cselekményei sem maradhatnak figyelmen kívül. Éppen ezért, a Javaslat a szakértő késedelme esetén a fenti objektív szankciót állapítja meg. Ugyanakkor a törvény azt is lehetővé teszi, hogy a szakértő késedelmét alapos okkal kimentse. Ebben az esetben a vele szemben tett intézkedést hatályon kívül kell helyezni. (Pp. 185. §)

A szakértői díjak kifizetését könnyítik meg a Pp. 187. §-ának módosuló rendelkezései. A bíróság - a szakvélemény beérkezését, illetve a szakértő meghallgatása esetében a meghallgatását követő legkésőbb 30 napon belül - a szakértő által benyújtott díjjegyzék alapján állapítja meg végzéssel a díjat, amely végzés ellen fellebbezésnek van helye. A végzés jogerőre emelkedését követően a szakértő által benyújtott számla alapján, a bíróság 30 napon belül köteles kifizetni a szakértői díj letéttel fedezett részét. Ha a szakértő számla kibocsátására nem köteles, úgy a kifizetés átvételi elismervény ellenében történik.